

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА

Підручник

*За редакцією докт. екон. наук,
професора В.М. Кочеткова*

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

УДК 339.7(075.8)
М 58

*Рекомендовано Вченою радою Національного авіаційного університету
Міністерства освіти і науки України
як підручник для здобувачів вищої освіти
(Протокол № 6 від 15.06.2023).*

Рецензенти:

Дятлова Ю.В., доктор економічних наук, професор, Запорізький національний університет МОН України;

Житар М.О., доктор економічних наук, професор, Міжнародний економічний університет;

Хобта В.М., доктор економічних наук, професор, ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» МОН України.

М 58 Міжнародна фінансова система : підручник / Н.В. Касьянова, В.М. Кочетков та ін. // За заг. ред. др-ра екон. наук, проф. В.М. Кочеткова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 270 с.
ISBN 978-617-520-617-1

Метою підручника є формування базових знань з теорії міжнародних фінансів, засвоєння закономірності їх функціонування як теоретичної основи фінансової політики і розвитку міжнародної фінансової системи. У підручнику особлива увага приділяється вивченню теоретичних засад функціонування і розвитку міжнародних фінансів, складових міжнародної фінансової системи, розкривається вплив процесів глобалізації на світове фінансове середовище, особливості формування та реалізації фінансової та монетарної політики Європейського валютного союзу, а також місце України на світовому фінансовому ринку.

Підручник призначено для здобувачів вищої освіти ОС Бакалавр, Магістр, Доктор філософії за освітніми програмами спеціальностей 051 «Економіка», 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво та торгівля», 281 «Публічне управління та адміністрування», фахівців в галузі економічних наук, управління та адміністрування, економістів-практиків.

УДК 339.7(075.8)

ISBN 978-617-520-617-1

© Н.В. Касьянова, В.М. Кочетков та ін., 2023
© Видавництво Ліра-К, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ТЕМА 1. СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ	7
1.1. Економічна природа міжнародних фінансів	7
1.2. Система міжнародних фінансових відносин	9
1.3. Функції міжнародних фінансів	10
1.4. Міжнародна фінансова політика, її типи та інструменти. Валютна політика.....	11
Запитання для самоконтролю.....	15
Рекомендована література	15
ТЕМА 2. СВІТОВА ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ЕТАПИ ЇЇ ЕВОЛЮЦІЇ	16
2.1. Світова валютно-фінансова система. Елементи національної і світової валютних систем.	16
2.2. Еволюція світової валютної системи: золотий стандарт, Бреттон-Вудська система, Ямайська валютна система	23
2.3. Сучасні тенденції та проблеми розвитку світової валютної системи.....	29
2.4. Європейська валютна система. Європейський валютний союз	33
2.5. Валютний курс та його функції	39
2.6. Фактори, які впливають на валютний курс. Основні механізми курсоутворення	42
2.7. Теорії регулювання валютного курсу.....	47
Запитання для самоконтролю.....	53
Рекомендована література	54
ТЕМА 3. СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА ЙОГО СТРУКТУРА	55
3.1. Поняття світового фінансового ринку.....	55
3.2. Цілі і функції світового фінансового ринку.....	57
3.3. Структура світового фінансового ринку. Види світових фінансових ринків.....	59
3.4. Учасники світового фінансового ринку	65
3.5. Світові фінансові центри, їх види та роль в системі міжнародних фінансів	68
3.6. Міжнародний валютний ринок в системі міжнародного фінансового ринку.....	70
3.7. Ринок євровалют	75

3.8. Ринок міжнародних облігацій	77
3.9. Рейтингові агентства: Standded Poor’s Corporation, Moody’s Investor Service Inc	85
Запитання для самоконтролю.....	89
Рекомендована література	89
ТЕМА 4. ВАЛЮТНІ РИНКИ ТА ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ	90
4.1. Валюта, конвертованість валюти та валютний курс	90
4.2. Поняття та функції міжнародного валютного ринку	96
4.3. Структура та учасники міжнародного валютного ринку.....	100
4.4. Основні операції на міжнародному валютному ринку, їх характеристика	107
4.5. Зміст, призначення і особливості проведення фундаментального і технічного аналізу валютного ринку.....	112
4.6. Інформаційне та інфраструктурне забезпечення валютного ринку	117
Запитання для самоконтролю.....	123
Рекомендована література	123
ТЕМА 5. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ	125
5.1. Поняття та організаційні засади міжнародних розрахунків	125
5.2. Платіжні умови міжнародних операцій	129
5.3. Види і форми міжнародних розрахунків.....	134
5.4. Валютні кліринги	147
5.5. Методи управління ризиками при здійсненні міжнародних розрахунків	151
Запитання для самоконтролю.....	158
Рекомендована література:	159
ТЕМА 6. МІЖНАРОДНИЙ ФОНДОВИЙ РИНОК	162
6.1. Поняття, еволюція і основні тенденції розвитку міжнародного фондового ринку	162
6.2. Структура і учасники міжнародного фондового ринку.....	166
6.3. Фондові біржі та їх роль в організації ринку цінних паперів.....	176
6.5. Основні операції на міжнародному фондовому ринку	182
Запитання для самоконтролю:.....	186
Рекомендована література.	186
ТЕМА 7. МІЖНАРОДНИЙ РИНОК БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ	188
7.1. Організація діяльності міжнародних банків	188
7.2. Поняття, принципи і функції міжнародного кредитування.....	194

7.3. Учасники і структура міжнародного кредитного ринку.....	196
7.4. Форми і види міжнародного кредитування.....	197
Запитання для самоконтролю.....	200
Рекомендована література.....	201

ТЕМА 8. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО

СЕРЕДОВИЩА	202
8.1. Світові фінансові кризи	202
8.2. Фінансова глобалізація та її наслідки.....	206
8.3. Основні типи фінансової глобалізації	209
8.4. Стратегічні тенденції глобалізації фінансових ринків.....	212
8.5. Вплив світової фінансової кризи на економіку країн світу	215
Запитання для самоконтролю.....	218
Рекомендована література	219

ТЕМА 9. ФІНАНСОВА І МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВАЛЮТНОГО СОЮЗУ	220
9.1. Етапи формування валютно-економічного союзу.....	220
9.2. Інтеграційні процеси у Європі	223
9.3. Правова та інституціональна база для введення євро в безготівковий та готівковий обіг	225
9.4. Європейський центральний банк і грошово-кредитна політика ЄВС.....	229
9.5. Сучасні проблеми в євроні.....	231
Запитання для самоконтролю.....	232
Рекомендована література:.....	233

ТЕМА 10. УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ .234

10.1. Національна валютна система України.....	234
10.2. Платіжний баланс України та оцінка його позицій.....	241
10.3. Міжнародне кредитування та фінансування України.....	252
10.4. Взаємовідносини України з міжнародними фінансовими організаціями	257
10.5. Інтеграція України до Європейського Союзу.....	260
Запитання для самоконтролю.....	267
Рекомендована література	268

ПЕРЕДМОВА

Вдосконалення фінансово-економічної системи України, її орієнтація на сучасні ринкові взаємовідносини висуває нові вимоги до підготовки високопрофесійних фахівців здатних дослідити фінансово-економічні процеси в міжнародній економіці, зрозуміти суть та тенденції розвитку міжнародних фінансових відносин, розробити шляхи фінансово-кредитної стабілізації держави.

На сьогодні в підручних та навчальних посібниках з міжнародних фінансів спостерігаються деякі розбіжності в тлумаченні предмета міжнародних фінансів, міжнародної фінансової системи та її структури. На основі результатів досліджень вітчизняної та зарубіжної спеціальної літератури та практичної діяльності автори цього підручника виклали своє бачення деяких дискусійних питань з урахуванням сучасних тенденцій в глобальній економіці.

Метою підручника є формування базових знань з теорії міжнародних фінансів, засвоєння закономірності їх функціонування як теоретичної основи фінансової політики і розвитку міжнародної фінансової системи. У підручнику особлива увага приділяється вивченню теоретичних засад функціонування і розвитку міжнародних фінансів, складових міжнародної фінансової системи. Розкриваються такі явища як глобалізація фінансового середовища, розглядаються фінансова і монетарна політика Європейського валютного союзу, а також місце України у світовому фінансовому ринку.

Матеріал у підручнику викладений так, щоб зробити його зрозумілим і доступним для сприйняття здобувачами вищої освіти.

Авторами окремих розділів підручника є: Касьянова Н.В. (тема 6), Кочетков В.М. (передмова, теми 1, 7), Белінська Г.В. (тема 6), Вовк О.М. (тема 10), Залізнюк В.П. (тема 10), Кравчук Н.М. (тема 2), Кузьміна О.В. (тема 3), Марина А.С. (тема 4), Рибак О.М. (тема 5), Сімахова А.О. (тема 9), Тельнова Г.В. (тема 8). Керівництво авторським колективом та загальну редакцію підручника здійснив професор В.М. Кочетков.

ТЕМА 1.

СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ

- 1.1. Економічна природа міжнародних фінансів.
 - 1.2. Система міжнародних фінансових відносин.
 - 1.3. Функції міжнародних фінансів.
 - 1.4. Міжнародна фінансова політика, її типи та інструменти. Валютна політика.
-
-

1.1. Економічна природа міжнародних фінансів

Дисципліна «Міжнародна фінансова система» є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в міжнародній економіці. **Мета** вивчення дисципліни полягає в засвоєнні знань щодо теоретико-методологічних основ функціонування світових фінансів, сутності та чинників домінуючих тенденцій розвитку світового фінансового середовища, основних інструментів, принципів та методів проведення операцій на валютних та фінансових ринках, проблем сучасних економік і фінансової інтеграції, теоретичних положень та практичних засад майбутнього розвитку міжнародної фінансової системи. Завданнями вивчення навчальної дисципліни є: вивчення світових фінансових потоків; вивчення економічної сутності, структури, механізму світової фінансової системи та тенденцій її розвитку; засвоєння теоретичних принципів та методології світового фінансового ринку; засвоєння методології ціноутворення на фінансових ринках; осмислення процесу фінансової інтеграції в умовах глобалізації світового економічного розвитку; вивчення стану і перспектив розвитку фінансового ринку України в контексті світового фінансового середовища.

Дисципліна «Міжнародна фінансова система» зосереджується на вивченні глобальних потоків фінансових ресурсів та грошових відносин, які виникають у процесі їх розподілу, перерозподілу та диверсифікації. Міжнародні фінанси є важливою складовою міжнародних економічних відносин, що зосереджується на міжнародному русі фінансових активів. Завдяки глобалізації, фінанси структуруються залежно від їхньої функції

та походження суб'єктів і можуть бути поділені на національно-державні та міжнародні. Національно-державні фінансові системи, як правило, функціонують лише в межах території однієї держави, не залучаючи іноземних суб'єктів та ґрунтуючись на національному законодавстві, що робить їх внутрішньо-національними. З іншого боку, міжнародні фінанси охоплюють міжнародні грошові відносини, які містять іноземний елемент.

Міжнародні фінанси охоплюють співпрацю з метою ефективного використання внутрішніх ресурсів для прийняття раціональних зовнішньоекономічних та політичних рішень. Вони обслуговують економічні зв'язки між резидентами різних країн, відносини країн світу з міжнародними та регіональними організаціями та операції урядів та резидентів різних країн на міжнародних фінансових ринках. Міжнародні фінанси можна розглядати як більш досконалу й динамічно зростаючу форму світових фінансів порівняно з національно-державними фінансами, які завжди є складовою частиною світових фінансів, але не завжди елементом міжнародних фінансів. Важливим аспектом міжнародних фінансів є їхній динамізм, який надає глобальних ознак усьому сучасному світовому господарству.

Міжнародні фінанси є поняттям з історичним корінням, що постійно еволюціонує. Цей розвиток має свої коріння в об'єктивних соціально-економічних законах та закономірностях. Міжнародні фінанси виникли внаслідок інтеграції господарських процесів країн та регіонів, зростання міжнародної торгівлі товарами та послугами як на рівні урядів, так і на рівні окремих суб'єктів. Також до їх появи призвело розширення форм прояву міжнародного кредиту та системи міжнародних фінансових установ, розвиток міжнародного фінансового ринку, а також збільшення обсягів руху капіталів з країни в країну. З'явлення міжнародних програм різного спрямування, таких як гуманітарні, культурні, політичні, також вимагає їх фінансування.

Міжнародні фінанси є історичною категорією, яка постійно розвивається та залежить від об'єктивних соціально-економічних законів та закономірностей. Факторами, що сприяють їх розвитку, є глибокий міжнародний поділ праці, міграція робочої сили, інтернаціоналізація та глобалізація економічних зв'язків, і посилення інтеграційних процесів у політичній та соціальній сферах. Наука «Міжнародна фінансова система» досліджує потоки грошових коштів та відносини, пов'язані з міжнародною економікою. Міжнародні фінанси є частиною міжнародної економіки і відображають економічні відносини,

пов'язані з міжнародним рухом грошових коштів. На сучасному етапі, міжнародні фінанси представлені складною системою міжнародних потоків грошових коштів та відносин. Існує механізм їхнього функціонування, який залежить від рівня економічного розвитку країн, їхньої зовнішньоекономічної діяльності, поточних та довгострокових політичних пріоритетів країн. Чим досконаліший цей механізм, тим більша імовірність ефективного використання ресурсів у межах світової економіки.

1.2. Система міжнародних фінансових відносин

Декілька сфер міжнародних фінансових відносин визначають загальну систему міжнародних фінансів, які включають в себе валютні системи, світовий фінансовий ринок, вивіз капіталу та іноземні інвестиції, оподаткування в галузі зовнішньоекономічної діяльності, міжнародні розрахунки та баланси міжнародних розрахунків. Систему міжнародних фінансів можна визначити як сукупність елементів, об'єднаних самоорганізацією, єдністю мети і функціональною цілісністю, яку характеризує властивість системи прогнозувати на основі відкритості зміни своєї структури і функцій, адаптація до навколишнього середовища та управління шляхом включення функціональних механізмів. Систему міжнародних фінансів можна визначати як фонди фінансових ресурсів, що утворилися на основі розвитку міжнародних економічних відносин та використовуються для забезпечення безперервності й рентабельності суспільного відтворення на світовому рівні та задоволення спільних міжнародних потреб, або як сукупність банків, валютних та фондових бірж, міжнародних фінансових інституцій, регіональних фінансово-кредитних установ, міжнародних та регіональних економічних організацій і об'єднань, які забезпечують рух грошових потоків.

Міжнародні фінанси тісно пов'язані з розвитком міжнародної фінансової системи, яка є формою організації та контролю валютних потоків і закріплена нормами міжнародного права, угодами на рівні міжнародних та регіональних організацій та національним законодавством країн-учасниць. Стабільність та ефективність функціонування міжнародної фінансової системи залежать від відповідності її принципів світовій економічній структурі, інтересів провідних країн та загальної політичної ситуації.

Система міжнародних фінансових відносин складається з різних суб'єктів, включаючи фізичних та юридичних осіб, а також держави. Згідно з законом, ці суб'єкти мають свої права та обов'язки, пов'язані з міжнародними фінансами, які вони здійснюють безпосередньо або через представників. У системі міжнародних фінансів можна виділити кілька грошових відносин, включаючи платежі між експортерами та імпортерами за товари, кредитні зобов'язання між суб'єктами та банками, страхування ризиків, оплату праці та міжнародні перекази між фізичними особами, сплата податків та виконання зобов'язань перед державою, а також грошові відносини між урядами країн та міжнародними організаціями.

У міжнародній фінансовій системі суб'єкти можуть бути резидентами або нерезидентами відповідно до позиції конкретної країни. У законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності включають фізичних та юридичних осіб, об'єднання таких осіб, структурні одиниці без юридичного статусу з постійним місцезнаходженням на території України, спільні підприємства, які зареєстровані в Україні та інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законодавством [8].

З економічного погляду, суб'єкти міжнародних фінансів можуть бути домашніми господарствами, господарськими підприємствами, фінансовими інститутами, державою та міжнародними організаціями. З точки зору міжнародного публічного права, суб'єктами міжнародних фінансів є держава, центральні банки та міждержавні організації. З погляду міжнародного приватного права, суб'єкти міжнародних фінансів можуть бути національними та іноземними юридичними особами, комерційними банками, транснаціональними компаніями, біржами та фізичними особами. Суверенна держава є основним суб'єктом міжнародного права у сфері міжнародних фінансів та має міжнародні права та обов'язки.

1.3. Функції міжнародних фінансів

Для зрозуміння сутності міжнародних фінансів та вірної побудови міжнародної фінансової політики необхідно усвідомити їх характерні властивості та соціально-економічну роль. При цьому йдеться про функції, які виконують міжнародні фінанси. Слово «функція» має латинське походження від *«functio»* – виконання.

Аналіз міжнародних фінансів показує, що вони мають розподільчу, контрольну та регулюючу функції. Сутність розподільчої функції полягає у тому, що механізм міжнародних фінансів відповідає за розподіл та перерозподіл грошей у світовому виробництві. Такий розподіл та перерозподіл не є випадковим, а зумовлений об'єктивними закономірностями: капітал рухається в пошуках найбільш вигідних умов заробітку, ризику, пов'язаних з отриманням прибутку, є важливими факторами, а рух капіталів відображає дію закону пропорційного розвитку. Політика та інтереси суб'єктів міжнародних відносин також мають певний вплив на розподіл світового суспільного продукту.

На різних етапах історичного розвитку можуть існувати закономірності, які співпадають з політикою та інтересами суб'єктів міжнародних відносин, але також можуть мати місце суперечності. Міжнародні фінанси відображають рух суспільного продукту у грошовій формі, що дає змогу здійснювати облік та аналіз руху світового суспільного продукту в будь-який момент часу. Отримана інформація становить основу для прийняття рішень щодо міжнародних фінансів та розробки міжнародної фінансової політики. Ефективність контрольної функції залежить від розуміння цієї можливості, політики держави, економічного розвитку, технічного оснащення процесу збирання та обробки інформації. Регулювальна функція пов'язана зі втручанням міжнародних валютно-кредитних та фінансових організацій за допомогою фінансів у процес відтворення.

1.4. Міжнародна фінансова політика, її типи та інструменти. Валютна політика

Державна міжнародна фінансова політика повинна базуватися на наукових концепціях, аналізі попереднього досвіду та врахуванні поточних і стратегічних соціально-економічних вимог окремої країни та світу загалом. Термін «політика» походить з грецької мови і означає управління державою. Міжнародна фінансова політика включає в себе рекомендації та заходи, які держава приймає в галузі міжнародних фінансів, а також відповідні норми та принципи міжнародного фінансового права. Вона є частиною економічної політики, яка взаємопов'язана з міжнародною фінансовою політикою. Успішна міжнародна фінансова політика сприяє загальному розвитку

національної економіки, а досягнення успіху в міжнародних фінансах може сповільнити розвиток національної економіки.

Щоб досягти успіху в міжнародній фінансовій політиці, необхідно мати: належний рівень економічної освіти та прогресивні погляди у прийнятті рішень з міжнародних фінансів; оперативні та гнучкі механізми розробки, прийняття та виконання фінансової політики; стабільні та сприятливі міжнародні економічні відносини; та стабільний та передбачуваний внутрішній фінансово-економічний стан. Міжнародна фінансова політика може бути реалізована через планування, укладання міжнародних угод, видання нормативних актів, оперативне керівництво та контроль з боку компетентних державних органів. З посиленням кризових явищ спостерігається збільшення державного регулювання у всіх формах.

За змістом заходів, рекомендацій та їх наслідків, міжнародну фінансову політику можна поділити на дві категорії – довгострокову (структурну) та поточну. Довгострокова політика охоплює структурні зміни у міжнародному фінансовому механізмі, такі як: зміни у системі міжнародних розрахунків; встановлення режиму валютних паритетів та курсів; зміни у ролі золота в міжнародних відносинах; визначення набору резервних (ринкових) валют; вдосконалення міжнародних розрахункових та платіжних засобів; установлення завдань міжнародних та регіональних фінансових організацій; зміни у методах сальдування та вирівнювання платіжних балансів; перегляд пріоритетів податкової та кредитної політики та інші.

Поточна міжнародна фінансова політика охоплює щоденне оперативне керування валютними ринками, ринками капіталу, міжнародною інвестиційною діяльністю та податками з метою забезпечення стабільності та рівноваги платіжного балансу і правильного функціонування валютних систем національного, світового та регіонального рівнів. Складові такої політики включають валютну політику, яка включає дисконтну та девізну політику, девальвацію та ревальвацію національної валюти, політику валютних обмежень, диверсифікацію валютних резервів тощо, податкову політику та кредитну політику. Реалізація такої політики має базуватися на розумінні складності та взаємозв'язку економічних процесів, а напрями та глибина економічних змін залежать від тривалості, характеру та узгодженості фінансової політики з іншими сферами економіки.

Дисконтна політика використовується центральним банком для маневрування обліковою ставкою, що дозволяє регулювати грошову

масу, збільшуючи або зменшуючи вартість кредитних ресурсів. Це має вплив на ціни, обсяг сукупного попиту, надходження та відтік капіталів, а також на курс національної валюти.

На сьогоднішній день, девізна політика зазвичай здійснюється через валютні інтервенції. Валютні інтервенції вперше були проведені в XIX столітті, але набули широкого розвитку у 20-30-х роках XX століття. Девізи є іноземними платіжними засобами, що використовуються для міжнародних розрахунків. Валютні інтервенції передбачають купівлю або продаж іноземної валюти державними органами з метою впливу на курс національної валюти. Ці інтервенції можуть бути проведені за рахунок офіційних резервів, спеціальних фондів і кредитів через міжбанківські угоди. Щоб підвищити курс національної валюти, центральний банк або інші банки та державні органи можуть продавати іноземну валюту, а для зниження курсу – купувати її в обмін на національну. Девальвація національної валюти передбачає знецінення її курсу відносно іноземних валют або міжнародних розрахункових грошових одиниць.

Ревальвація означає збільшення вартості національної валюти в порівнянні з іншими валютами, а також з МРГО та золотом. Рівень ревальвації (R) та девальвації валюти (D) визначається за допомогою формул (1.1) та (1.2):

$$R = \frac{K_c - K_n}{K_c} \times 100\% \quad (1.1)$$

$$D = \frac{K_n - K_c}{K_c} \times 100\% \quad (1.2)$$

де K_c – старий курс валюти, рівень девальвації або ревальвації якої обчислюється;

K_n – новий курс валюти, рівень девальвації або ревальвації якої обчислюється.

Важливим є також показник реальної процентної ставки (r):

$$r = \frac{1 + \frac{n}{100}}{1 + \frac{i}{100}} \times 100\% \quad (1.3)$$

де n – ставка за депозитами, %;

i – рівень інфляції, %.

Валютні обмеження вперше були введені під час Першої світової війни країнами, такими як Австро-Угорщина та Німеччина. Вони

включають в себе заходи та правові норми, що забороняють або обмежують операції з валютними цінностями, такі як перекази та платежі за кордон, вивіз капіталу, репатріація прибутків, вивіз валютних цінностей та купівля-продаж іноземної валюти. При валютних обмеженнях, валютні операції проводяться через центральні або уповноважені банки. Політика валютних обмежень також пов'язана з режимом оборотності валют, який відображає можливість обміну валюти однієї країни на валюти інших країн за діючим валютним курсом. Валюта може бути неконвертованою, якщо операції з її обміну на інші валюти заборонені або обмежені. Часткова конвертованість може мати регіональний характер та обмежуватися певним колом країн.

Для зменшення ризику можливих збитків, що пов'язані зі зміною курсу резервних валют, використовуються методи диверсифікації валютних резервів. Основний принцип цієї стратегії полягає у продажу менш стійких валют та купівлі більш стійких. З метою досягнення такої мети здійснюється регулювання структури валютних резервів, включаючи до їх складу різні іноземні валюти.

Податкова політика в галузі міжнародної економіки залежить від пріоритетів держави на даному етапі її розвитку та стану світової економіки. Ця політика може сприяти імпорту товарів, послуг та капіталу за допомогою застосування пільгових ставок мита та інших непрямих податків, таких як акцизи та податок на додану вартість, для товарів, послуг та капіталу, що ввозяться в країну. Також застосовуються пільгові прямі оподаткування доходів, що отримані за участю іноземних інвестицій, а також доходів від зовнішньоекономічної діяльності. Податкова політика може також використовуватися для обмеження імпорту товарів, послуг та капіталу шляхом збільшення відповідних податків. Таким чином, податкова політика є ефективним інструментом державного регулювання експорту та імпорту товарів, послуг та капіталу. Кредитна політика держави може бути пов'язана з наданням кредитів національним імпортерам та експортерам, наданням кредитів іноземним позичальникам, одержанням кредитів від інших держав, міжнародних організацій та зарубіжних комерційних банків, а також наданням гарантій за отриманими кредитами. Гарантії можуть надаватися за резидентів своєї країни або за резидентів інших країн та держав.

Отже, міжнародні фінанси можна охарактеризувати як систему, що складається з організаційних та функціональних елементів, які взаємодіють та формують світове фінансове середовище сучасної глобальної економіки. Ця система знаходиться в постійному стані еволюції та змін, а її

структурні складові забезпечують постійний перерозподіл фінансових ресурсів та капіталу між суб'єктами міжнародних економічних відносин, хоча не має чітко визначеної структури.

Запитання для самоконтролю

1. В чому полягає мета вивчення дисципліни «Міжнародна фінансова система»?
2. Охарактеризуйте предмет та завдання дисципліни «Міжнародна фінансова система».
3. Охарактеризуйте економічну природу міжнародних фінансів.
4. Розкрийте поняття «Міжнародна фінансова система».
5. Охарактеризуйте суб'єктів міжнародних фінансових відносин.
6. Функції міжнародних фінансів, їх характеристика.
7. Розкрийте сутність довгострокової міжнародної фінансової політики.
8. Розкрийте сутність поточної міжнародної фінансової політики.
9. Розкрийте сутність валютної політики.
10. Охарактеризуйте сутність девальвації та ревальвації національної валюти.
11. Охарактеризуйте політику валютних обмежень та диверсифікації валютних резервів.
12. Охарактеризуйте податкову та кредитну політику держави.

Рекомендована література

1. Боринець С. Я. Міжнародні фінанси. Київ, 2002. 311 с.
2. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Ковалевский В. В. Міжнародні фінанси : навч. посіб.; вид. 3-тє, перероб. та доп. Київ, 2007. 640 с.
3. Міжнародні валютно-кредитні відносини: підручник / за наук. ред. А.С. Філіпенка. Київ, 1997. Розд. 1, 5. 208 с.
4. Мозговий О. М., Оболенстка Т. Є., Мусієць Т. В. та ін. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук О. М. Мозгового. Київ, 2005. 504 с.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ (в редакції станом на 04.03.2023 р.). Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (звернення 14.04.2023 р.)
6. Про валюту та валютні операції. Закон України № 2473-VIII від 21.06.2018 р. (в редакції від 01.04.2023 р.). Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2473-19> (звернення 10.04.2023 р.)

ТЕМА 2.

СВІТОВА ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВА СИСТЕМА ТА ЕТАПИ ЇЇ ЕВОЛЮЦІЇ

- 2.1. Світова валютно-фінансова система. Елементи національної і світової валютних систем.*
 - 2.2. Еволюція світової валютної системи: золотий стандарт, Бреттон-Вудська система, Ямайська валютна система.*
 - 2.3. Сучасні тенденції та проблеми розвитку світової валютної системи.*
 - 2.4. Європейська валютна система. Європейський валютний союз.*
 - 2.5. Валютний курс та його функції.*
 - 2.6. Фактори, які впливають на валютний курс. Основні механізми курсоутворення.*
 - 2.7. Теорії регулювання валютного курсу.*
-
-

2.1. Світова валютно-фінансова система.

Елементи національної і світової валютних систем.

Світова валютно-фінансова система – це глобальна мережа фінансових відносин, що регулює обмін валют, потоки капіталу та інвестицій між країнами. Вона включає в себе різні інституції, правила, механізми та процеси, які визначають, як проводяться торговельні операції, здійснюється обмін валют та здійснюються платежі між учасниками міжнародної економіки.

Сутність світової валютно-фінансової системи полягає у встановленні правил і механізмів, які допомагають забезпечити стабільність та ефективність фінансових операцій у міжнародному масштабі. Вона забезпечує інфраструктуру для проведення міжнародних платежів, валютних обмінів та інвестицій.

Одним з ключових елементів світової валютно-фінансової системи є резервні валюти, такі як американський долар, євро, японська єна тощо. Ці валюти використовуються як основний засіб платежу та

зберігання вартості в міжнародній торгівлі. Країни володіють резервами цих валют для забезпечення своїх зовнішньоекономічних операцій та стабільності національних валют.

Світова валютно-фінансова система також включає міжнародні фінансові інституції, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, які виконують роль регуляторів та посередників у фінансових відносинах

Міжнародні фінансові інституції, такі як МВФ та Світовий банк, виконують різні функції у світовій валютно-фінансовій системі. Міжнародний валютний фонд (МВФ) є ключовою установою в світовій валютно-фінансовій системі, який надає фінансову допомогу країнам, що перебувають у зовнішньоекономічних труднощах, та сприяє стабільності валютних ринків. МВФ надає кредити та технічну допомогу, сприяючи розвитку економіки та зміцненню фінансової системи країн-членів. Світовий банк складається з основних інституцій – Міжнародного банку реконструкції та розвитку (IBRD), Міжнародної асоціації розвитку (IDA), Міжнародної фінансової корпорації (IFC), Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій (MIGA) та Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів (ICSID). Вони надають фінансову та технічну допомогу країнам для здійснення проектів з розвитку і зменшення бідності. Світовий банк також займається розробкою політик, що сприяють економічному зростанню, соціальному розвитку та сталому управлінню в країнах-членах.

Крім того, світова валютно-фінансова система включає комерційні банки, біржі та інші фінансові установи, які забезпечують обмін валют, здійснюють інвестиції та надають різноманітні фінансові послуги. Ці установи допомагають здійснювати глобальні фінансові операції, такі як купівля-продаж цінних паперів, облігацій, акцій, товарів та послуг, а також фінансування міжнародних проектів та підприємств.

Одним із важливих аспектів світової валютно-фінансової системи є валютний курс. Валютний курс визначає вартість однієї валюти відносно іншої і впливає на конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку. Курси валют встановлюються на основі попиту і пропозиції на валюту, а також втручання центральних банків та інших учасників ринку.

Також, в світовій валютно-фінансовій системі відбуваються розрахунки та клірингові операції між банками та фінансовими установами за допомогою міжнародних платіжних систем, таких як SWIFT (*Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication*). Ці

системи забезпечують швидку та безпечну передачу грошових коштів між різними країнами.

Отже, сутність світової валютно-фінансової системи полягає у забезпеченні глобальної фінансової стабільності, ефективного функціонування міжнародних платіжних систем та сприянні розвитку економіки країн.

Сутність світової валютної системи полягає в управлінні та регулюванні грошових відносин між різними країнами та учасниками світового фінансового ринку. Її метою є забезпечення стабільності, ліквідності та ефективності міжнародних фінансових трансакцій, сприяння міжнародній торгівлі та економічному зростанню.

Елементи та структура світової валютної системи включають:

1. Міжнародні валюти. Головними елементами світової валютної системи є міжнародні резервні валюти, такі як долар США, євро, юань, японська єна та інші. Ці валюти використовуються як основні засоби розрахунків та зберігання вартості між країнами.

2. Міжнародні фінансові установи. Світова валютна система включає різні міжнародні фінансові установи, які здійснюють контроль, регулювання та надання фінансової допомоги. Найвідомішими установами є Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк тощо.

3. Міжнародні платіжні системи. Ці системи забезпечують зручність та безпеку міжнародних платежів та розрахунків. Серед них можна виділити SWIFT (*Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication*), який забезпечує міжбанківський обмін повідомленнями та фінансовими трансакціями.

4. Валютні ринки. Світова валютна система включає міжнародні валютні ринки, де здійснюється торгівля валютами. Найбільшим ринком є міжнародний валютний ринок Forex, де здійснюється обмін валют та валютні операції.

5. Міжнародні договори та угоди. Для регулювання валютних відносин між країнами укладаються міжнародні договори та угоди. Прикладом є Женевські та Бреттон-Вудські угоди, які регулювали систему міжнародних розрахунків після Другої світової війни.

6. Національні центральні банки. Центральні банки країн є активними учасниками світової валютної системи. Вони забезпечують управління валютним резервом, регулюють обмінний курс національної валюти та здійснюють монетарну політику для підтримки стабільності.

Ці елементи та структура світової валютної системи сприяють ефективному функціонуванню міжнародних фінансових відносин,

сприяють торгівлі, інвестиціям та зростанню світової економіки. Сутність світової валютної системи полягає в управлінні та регулюванні грошових відносин між різними країнами та учасниками світового фінансового ринку. Її метою є забезпечення стабільності, ліквідності та ефективності міжнародних фінансових трансакцій, сприяння міжнародній торгівлі та економічному зростанню.

Сутність національної валютної системи полягає в управлінні та регулюванні грошового обігу та валютних відносин у межах конкретної країни. Вона забезпечує стабільність, ліквідність та безпеку грошово-кредитної системи, сприяє розвитку економіки та забезпечує функціонування грошей як засобу обігу, зберігання вартості та одиниці розрахунків.

Структура національної валютної системи включає наступні елементи:

1. Центральний банк, який є основним органом, відповідальним за монетарну політику та управління грошовою системою. Він контролює емісію грошей, регулює процентні ставки, здійснює операції на валютному ринку та забезпечує стабільність фінансової системи.

2. Комерційні банки, які є ключовими учасниками валютної системи. Вони здійснюють операції з обслуговування рахунків, надання кредитів, обміну валют та інших фінансових послуг для населення та підприємств.

3. Регулюючі органи – уряд та інші регулюючі органи, що відповідають за формування фіскальної політики, регулювання банківської діяльності, надання ліцензій та контроль за дотриманням валютних законів.

4. Фінансовий ринок, який включає ринок грошей, ринок цінних паперів, ринок валют та інші фінансові інструменти. Це місце, де здійснюються операції з обміну валют та інші фінансові операції. Фінансовий ринок дозволяє учасникам купувати, продавати та обмінювати гроші, цінні папери та інші активи.

5. Нормативна база, яка складається з законів, положень та правил, які регулюють валютну систему. Ці норми визначають правила щодо емісії грошей, контролю за фінансовим сектором, регулювання банківської діяльності, валютного контролю та інші аспекти валютної системи.

6. Валютний курс, який визначає співвідношення між національною валютою та іншими валютами. Цей курс формується на основі ринкових умов та може бути встановлений урядом або визначатися на ринкових засадах.